

Handläggare
Fredrik Nornvall
Kultur- och fritidsavdelningen

Diarienummer
2016KOFN/0093

Kultur- och fritidsnämnden

Utvärdering av uppsökande verksamhet inom Värmdö bibliotek

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden är informerad om utvärderingen av den uppsökande verksamheten inom Värmdö bibliotek.
2. Uppdraget om att utvärdera den uppsökande verksamheten inom Värmdö bibliotek är slutfört.

Beslutsnivå

Kultur- och fritidsnämnden

Sammanfattning

Den uppsökande verksamheten vid Värmdö bibliotek har utvärderats på uppdrag av kultur- och fritidsnämnden.

Utvärderingen beskriver den uppsökande verksamheten, programverksamhet och samverkan med olika lokala aktörer som utvecklats sedan våren 2016. Utvärderingen visar hur biblioteket arbetar för en likvärdig biblioteksverksamhet för medborgarna i kommunen och på vilka sätt som bibliotekets prioriterade grupper nås.

Utredningen redovisar också utvecklingen av utlåningsstatistik och annan relevant statistik de senaste åren.

Bakgrund

Den 15 september 2015 beslutade kultur- och fritidsnämnden att ersätta bokbussen med uppsökande verksamhet samt att den uppsökande verksamheten ska utvärderas senast den 1 juli 2016. En första utvärdering redovisades vid kultur- och fritidsnämndens sammanträde 2016-06-14. Kultur- och fritidsnämnden gav vid sammanträdet uppdrag att senast 1 juli 2017 presentera en fördjupad utvärdering av den uppsökande verksamheten.

Ärendebeskrivning

Utvärdering av den uppsökande verksamheten i Värmdö kommun beskriver den nuvarande uppsökande verksamheten och jämför delvis den med bokbussens tidigare verksamhet mot bakgrund av folkbibliotekens uppdrag enligt bibliotekslagen och Värmdö kommuns biblioteksplan samt redovisar jämförande statistik för medialån.

Diarienummer
2016KOFN/0093

Utredningen baseras på material från den tidigare utredningen samt statistik över besök och lån från de senaste åren. Även andra nyckeltal från Kungliga bibliotekets officiella statistik har använts. Förutom statistiskt under har intervjuer genomförts. Representanter från sju förskolor har intervjuats. Förskolorna har valts ut efter kriteriet att de har långt till närmsta bibliotek. Sex av dem fick tidigare besök av bokbussen. Samtliga medarbetare vid Värmdö bibliotek som på något sätt arbetar med uppsökande verksamhet har intervjuats.

Bedömning

En utvärdering av den uppsökande biblioteksverksamheten har genomförts i enlighet med kultur- och fritidsnämndens uppdrag.

Utvärderingen visar att ett flertal initiativ och åtgärder genomförs för att framåtsyftandesätt främja medborgarnas fria tillgång till kunskap, information, litteratur och kultur.

Attityder, behov och beteenden avseende läsning, litteratur och kunskaps- och informationsinhämtning förändras kontinuerligt. Förändringar drivs på bland annat av samhällets alltmer omfattande digitalisering. För främjande av läsning och för att stärka bibliotekets roll som en plats i samhället där medborgarna har fri tillgång till kunskap, information, litteratur och kultur, finns därför anledning att kontinuerligt utvärdera och förbättra verksamheten.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut har inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för miljön

Förslag till beslut medför inga konsekvenser för miljön.

Konsekvenser för medborgarna

Tillgång till välfungerande och attraktiva bibliotek har stor betydelse för medborgarna.

Konsekvenser för barn

Biblioteksverksamhet har stor betydelse för barn och unga, bland annat med avseende på läsförmåga.

Handlingar i ärendet

Nr	Handling	Bilaggs/Bilaggs ej
1	Utvärdering av uppsökande verksamhet inom Värmdö bibliotek – fördjupning	Bilaggs

Sändlista för beslutsexpediering

Akten

Diarienummer
2016KOFN/0093

Pia Andersen
Chef kultur- och utbildningssektorn

Fredrik Nornvall
Kultur- och fritidschef

Utvärdering av uppsökande verksamhet inom Värmdö bibliotek - fördjupning

Kultur- och fritidsnämnden juni 2017

Dnr. 2017KOFN/0093

2017-06-07

Innehåll

Inledning	4
Syfte.....	4
Metod och material.....	4
Statistik: lån, besök mm.	4
Bemannning.....	4
Medinköp.....	5
Publika datorer.....	5
Kostnader.....	5
Utlåning, besök och aktiva användare.....	5
Arrangemang	6
Uppsökande verksamhet riktad till bibliotekets prioriterade målgrupper.....	7
Verktyg för inflytande och dialog – maktlådor	9
Verktyg för inflytande och dialog – ordlådor	9
Nyanlända.....	10
Bokstart	10
Ö-bibliotek.....	10
Uppsökande verksamhet i nya former.....	11
Förskolebibliotek.....	11
Minibibliotek	11
Meröppet bibliotek	12
Pop-up-bibliotek.....	12
Bokdepositioner.....	12
Det digitala biblioteket.....	13
Nyhetsbrev.....	13
Hemsida.....	13
Sociala medier	13
Pod.....	13
Inflytande och dialog.....	14
Styrdokument	15

Inledning

Värmdö kommun har utvecklat den uppsökande verksamheten i samband med att bokbussverksamheten upphörde under september 2015. Under våren 2016 gjordes en utvärdering av den uppsökande biblioteksverksamheten. Utredningen resulterade i en rapport som redovisades 2016-06-14. Vid Kultur- och fritidsnämndens möte i juni samma år yrkades på en uppföljning av utfall och resultat av den uppsökande verksamheten efter ytterligare ett år, i juni 2017. Utvärderingen sammanfattas i föreliggande dokument.

Syfte

Utvärderingen avser att beskriva den uppsökande verksamheten, programverksamhet och samverkan med olika lokala aktörer som utvecklats sedan våren 2016 för att därmed visa på hur biblioteket arbetar för en likvärdig biblioteksverksamhet för invånarna i kommunen och på vilka sätt som bibliotekets prioriterade grupper nås.

Utredningen ska redogöra för utvecklingen av utlåningsstatistik och annan relevant statistik de senaste åren.

Metod och material

Utredaren har tagit del av material från den tidigare utredningen och gått igenom statistik över besök och lån från de senaste åren. Även andra nyckeltal från Kungliga bibliotekets officiella statistik har studerats.

Representanter från sju förskolor har intervjuats. Förskolorna har valts ut efter kriteriet att de har långt till närmsta bibliotek. Sex av dem fick tidigare besök av bokbussen.

Alla anställda vid folkbiblioteket som på något sätt arbetar med uppsökande verksamhet har intervjuats.

Statistik: lån, besök mm.

Svensk biblioteks förening gör årligen en rapport för folkbiblioteken utifrån Sveriges officiella biblioteksstatistik. Rapporten delas in länsvis och jämförelser görs mellan de ingående kommunerna, och med läns- och riksgenomsnittet. De senaste data publicerades den 24 maj 2017. I rapporten från 2015 konstateras att skillnader i besök på olika bibliotek bland annat kan sättas i relation till hur långt kommuninnevånarna har till ett bibliotek. Detta gäller i synnerhet barn, ungdomar och äldre som kan ha svårt att på egen hand förflytta sig långa sträckor. Viktigt är också hur tillgängligt biblioteket är och vilka öppettider det har. Andra faktorer som påverkar både antalet besök och utlån är hög personaltäthet, ett brett utbud av olika medier, stor andel nyförvärv och bra tillgång till datorer.

Bemanning

Bemanningen på Värmdö bibliotek var 2013 0,4 anställda/1000 invånare. Under 2015 sågs en liten ökning, vilket motsvarade snittet i Stockholms län. Till 2016 hade bemanningen ökat till 0,48 anställda/1000 invånare på Värmdö bibliotek, vilket är det samma som riksgenomsnittet.

Medinköp

Efter en ökning av medieinköpen i kronor räknat mellan 2014 – 2015 har det sedan skett en minskning till 2016. Då köptes fysiska medier för 1 078 587 kronor, vilket var en minskning med 14 % jämfört med 2015.

Totalt antal nyförvärv av fysiska medier har ökat mellan 2015 – 2016 och utgjorde då 10 % av det totala beståndet. Totalt köptes 0,2 nya medier/invånare under 2013 och 2014, med en liten ökning till 2015. Siffran för riket är 0,23 medan snittet för Stockholms län ligger på 0,18 nya medier/invånare och år. I Värmdö fanns 2015 2,17 medier/invånare medan det i Stockholms län var 2,27.

Publika datorer

När det gäller tillgång till publika datorer ligger Värmdö kommun sist bland Stockholmskommunerna. Ett antal har fler än dubbelt så många datorer som Värmdö.

Kostnader

Värmdö bibliotek hade en driftskostnad/invånare på 277,1 kronor 2015 (här spelar det roll att de tre områdesbiblioteken som är samlokaliserade med skolan inte har någon hyreskostnad). Det är en minskning från åren innan. I Stockholms län ligger snittet på knappt 400 kronor.

Mediekostnad/invånare i Värmdö 2016 var 27,7 kronor, en minskning från föregående år.

Utlåning, besök och aktiva användare

Under 2016 minskade de fysiska besöken på folkbiblioteken runt om i Sverige. Nedgången var densamma i Värmdö, Stockholms län och riket och uppgick till minus 4 %.

Antalet besök som gjordes per invånare under året var: i riket 6,5, i Stockholms län 6,2 medan Värmdö hade 4,2 besök/invånare och år.

Även när det gäller andelen aktiva låntagare är Värmdös siffror något lägre. I riket är det 26 % av befolkningen som är aktiva låntagare, i länet 27 % och i Värmdö 21 %.

Värmdös 21 %, vilket motsvarar knappt 9 000 invånare, består till hälften av barn och unga under 18 år. Detta är en siffra som skiljer sig mycket från hur det ser ut i länet och i riket. Rikets andel av de aktiva låntagarna som är under 18 år är 16 %, länets 18 % medan det i Värmdö är 49 %.

De fysiska lånen fortsätter att minska i hela Sverige. Under 2016 var nedgången i riket och i länet 4 %. I Värmdö var nedgången något större och uppgick till 7 %. I riket var antalet lån/invånare 6,1, i länet 4,3 och i Värmdö 4,8.

För Värmdös del får den stora nedgången i antalet barnbokslån, minus 13 %, stort genomslag eftersom de lånen utgjorde 71 % av samtliga lån under 2016. I riket är andelen barnbokslån 58 % och i Stockholm län 55 %.

Cirkulationstalet för barn- och ungdomsböcker skiljer också ut Värmdö i jämförelse. I riket lånades barn- och ungdomsböckerna ut i genomsnitt 2,17 gånger under 2016, i länet 2,69 gånger och i Värmdö 2,89 gånger.

Arrangemang

Nedgången i antalet besök på biblioteket har inte varit lika stor som minskningen av antalet lån. Många lockas av det varierade och stora utbud av arrangemang som Värmdö bibliotek erbjuder. Arrangemangen har ökat från 280 st under 2015 till 327 st under 2016. Ökningen gäller också antalet deltagare i arrangemangen. Många av dem vänder sig till barn och unga, t.ex. sagostunder och bokcirklar. För föräldrar och barn ordnas *Babyrim på lätt svenska*. Aktiviteten är ny och har föräldrar med annat modersmål än svenska som primär målgrupp men är öppen för alla. Bebisarna som deltar ska vara mellan 5 – 10 månader. Babyrim erbjuds en gång/månad och håller på en halvtimme där man rimmar, ramsar och läser någon lätt pekbok. Många av föräldrarna skaffar lånekort och lånar också med sig böcker hem.

För vuxna erbjuds författarbesök, föreläsningar mm. Flera av arrangemangen har nyanlända som målgrupp, det gäller t.ex. språkcafé som anordnas i samarbete med Röda korset. Språkcafé har bedrivits under ca 4 år, en gång/vecka. Syftet är att träna svenska men det förekommer också att man får hjälp med att fylla i blanketter och att betala räkningar digitalt. De som deltar är intresserade och för vissa är, förutom att de lär sig språket, också den sociala samvaron mycket viktig. Målgruppen är SFI-studenter som nått en nivå då de inte får fortsätta sina svenskstudier. Studenterna får hjälp att skaffa lånekort. De lånar böcker och sitter också på biblioteket och pluggar.

Den ansvariga på Röda korset konstaterar att det nu under våren varit betydligt fler deltagare än tidigare. Genom olika aktörer i kommunen har information om caféet spridits. Deltagande i språkcaféet är gratis, det behövs heller ingen anmälan och biblioteket bjuder på kaffe.

Uppsökande verksamhet riktad till bibliotekets prioriterade målgrupper

I *Uppdragsbeskrivning för Värmdö bibliotek* framgår tydligt att uppsökande verksamhet ska vara en kompletterande del till bibliotekets ordinarie verksamhet och i huvudsak rikta sig till prioriterade målgrupper: barn, unga, äldre, personer med funktionsvariationer, personer med annat modersmål än svenska samt minoriteter. Fram till 2015 fanns ett bokbussteam bestående av medarbetare som hade del av sin tjänst för att arbeta med bokbusssturearna. Idag används motsvarande tid till annan uppsökande verksamhet och till arbete med bibliotekets hemsida, IT-frågor och läsfrämjande för ungdomar.

Efter att bokbussen upphörde hösten 2015 har den uppsökande verksamheten utvecklats och utökats. Bussens huvudsakliga målgrupp var förskolor. Av det totala antalet lån som gjordes på bokbussen var andelen lånade barnböcker 94 % 2014 och 92 % 2015. Totalt besöktes 23 förskolor med ett intervall på fyra veckor. Nio av dessa förskolor som bedömdes ha extra långt till närmsta bibliotek erbjöds efter förändringen att få en leverans av böcker till förskolan. Det är sex förskolor av de nio som nyttjar tjänsten. En bibliotekarie plockar ihop böcker efter önskemål som kommer från förskolan. Varje avdelning på förskolorna får 20 – 30 böcker per tillfälle. Leverans av böcker sker vid fem tillfällen/år. I de flesta fall är det en bibliotekarie som sedan också åker ut med böckerna vilket ger möjlighet till dialog och avstämning.

Syftet med bokdepositionerna är att tillgodose förskolans behov av litteratur och medier för sagostunder och temaarbeten. Målgruppen är förskolans pedagoger och barnen på förskolan.

Att bokbussen ersatts med denna nya uppsökande verksamhet innebär att barnen i lägre utsträckning får besöka ett bibliotek och chansen till spontana lån missas.

Flera förskoleavdelningar som lånade mycket på bokbussen är nu inaktiva och har inte nappat på erbjudandet om bokdepositioner. En förskola lånar inte böcker alls.

De förskolor som använder tjänsten uppskattar den mycket och för dem har det nu blivit en vana att i god tid för leveransen höra av sig till biblioteket med sina önskemål.

Bokbussen besökte också några skolor belägna långt ifrån närmsta bibliotek. För dessa har det inte ordnats någon speciell kompenserande verksamhet i samband med förändringen av bokbussens verksamhet. Sedan tidigare finns ett samarbetsavtal mellan skolan och folkbiblioteket som reglerar vad biblioteket erbjuder besökande klasser, exempelvis får alla 6-årsgrupper en biblioteksvisning och årskurs 2, 5 och 8 ett bokprat/år. Sammanlagt gjordes 43 gruppbesök med över 800 deltagare under 2016.

Det är utbildningsnämnden som har ansvaret för skolornas biblioteksverksamhet, eftersom skolbibliotek sedan 2011 finns inskrivna i skollagen. Ett skolbiblioteksprojekt startades 2014 mellan Hemmestaskolan, Kullsvédsskolan, Språkoteket, Skoldataket och Hemmesta bibliotek i syfte att stärka elevernas läsning och läsförståelse. Det har

myntat ut i en skolbibliotekarietjänst på 15 %. Tjänsten finansieras med 5 % respektive från Kullsvedsskolan, Hemmestaskolan och folkbiblioteket. Under 2016 gjorde kommunen en ansökan om statsbidrag för ytterligare bemanning av skolornas bibliotek. Ansökan avsågs.

En eftermiddag varannan vecka besökte bokbussen Stavsnäs, som tidigare haft en egen biblioteksfilial. Den bokbussturen vände sig till alla boende i området och genererade både vuxen- och barnbokslån.

Under sommaren då de ordinarie bokbussturerna var inställda gällde en sommarturlista och då besökte bokbussen campingplatser och badstränder. Bokbussen fanns också med i samband Gustavsbergsdagen och olika festivaler.

Även några av kommunens dagverksamheter för äldre och dementa fick regelbundna besök av bokbussen. De turerna har nu ersatts av uppsökande verksamhet i form av att en bibliotekarie kommer ut till verksamheten 1 gång/månad, 1 timma åt gången. Det är tre olika dagverksamheter för dementa som får besök. Vid besöken har man bokcirkel, samtal om litteratur eller högläsning. Syftet är att skapa en meningsfull aktivitet, ge möjlighet till en trevlig stund med prat om böcker och livet. Resultatet blir ofta att minnen väcks till liv och att deltagare kommer igång och samtalar utifrån böckernas teman. Bibliotekarien har med sig böcker efter önskemål vid besöken.

Ytterligare en demensverksamhet besöker biblioteket och lånar själva. I samband med upphörandet av bokbusverksamhet hade biblioteket och verksamheterna ett möte där man tillsammans diskuterade vilka aktiviteter som skulle ersätta bussens besök.

En uppsökande verksamhet som fanns redan tidigare är *Boken kommer*, en service som innebär att de låntagare, äldre och personer med funktionsvariation, som registrerats för tjänsten får böcker hemskickade. Syftet är att möjliggöra att låna böcker fast att man själv av olika anledningar inte kan ta sig till biblioteket. Böckerna, som kan vara antingen tryckta, tal- eller ljudböcker, skickas ut vid 10 – 11 tillfällen/år. Innan en leverans kontaktar den ansvariga bibliotekarien låntagarna och hör om deras önskemål om litteratur. Arbetet med tjänsten är koncentrerat till veckan innan leverans och tar då ca 20 timmar i anspråk plus utkörning som tar 5 timmar. För närvarande finns 18 stycken Boken kommer-låntagare. Utlånen är i snitt 5 – 6/per person och gång. Tjänsten är mycket uppskattad. Det handlar ofta om trogna låntagare och detta ger dem möjlighet till livslångt lärande och att hålla igång sin läsning. De är nyfikna, väljer brett och väldigt blandat.

För den prioriterade målgruppen äldre finns sedan 2016 en helt ny aktivitet: minneslådor. Det finns tre stycken med tema: skärgård, barndom och populärkultur. Lådorna innehåller böcker, föremål, ljud, dofter mm. De är sammansatta utifrån våra sinnen. Målgruppen för lådorna är demensverksamheter, besökare och personal. Att arbeta med lådornas innehåll ska väcka minnen och få igång samtal. I skapandet av lådorna har man träffat hembygdsföreningen från Ingarö och fått möjlighet att låna föremål från museer.

Lådorna lånas flitigt och vid en av verksamheterna har man blivit inspirerade och ska göra egna lådor.

Under sommaren har biblioteket under flera år erbjudit barn och ungdomar olika typer av läsfrämjande aktiviteter på andra ställen än i biblioteket och i samverkan med andra lokala aktörer. Ett exempel är ”Från ord till handling”, ett sommarläger som under tre dagar i augusti 2016 ägde rum i Gurrabergs lokaler. Lägre t vände sig till 9-11-åringar. Elva barn deltog. Barnen fick arbeta med olika former av skapande verksamhet, allt med utgångspunkt från böcker. Som avslutning fick de också låna böcker. I utvärderingen från lägre t var alla mycket nöjda och barnen skulle gärna delta i en liknande läsfrämjande aktivitet igen.

I samarbete med *Film Stockholm* gjorde två feriearbetare en film om Gustavsbergs bibliotek.

Sommaren 2017 anordnas ett dagläger med inriktning på att skriva och berätta. Lägre t hålls i bibliotekets lokaler i Gustavsberg och vänder sig ungdomar mellan 10 – 15 år. Det är kostnadsfritt att delta.

Som en del av Ung i Värmdö ska en feriearbetare att under tre veckor jobba med *Biblioplaya* vid Grisslinge havsbad. Det kommer att finnas ungdomsböcker att låna och även en del bilderböcker som vänder sig till yngre barn och familjer.

Verktyg för inflytande och dialog – maktlådor

Fyra stycken lådor med tema Möjligheter, Ansvar, Kunskap och Tillit, har skapats. Lådorna innehåller ledarhandledning, diskussionsmaterial, övningar, rekvisita och litteratur med inriktning på samhällsproblem, dilemman, demokrati mm. Målgruppen är elever på högstadiet och gymnasiet. Lådorna har tagits fram i samverkan med ungdomssamordnare och fritidsgårdspersonal. De kommer att börja användas i årskurs 8 och 9 på en skola hösten 2017. Innan dess kommer kommunens ungdomssamordnare också att introducera dem för feriearbetande ungdomar.

En ungdomsbibliotekarie har valt ut skönlitteraturen som ingår och kommer att presentera den. Böckerna ska sedan vara tillgängliga för gruppläsning. Hon planerar också för en referensgrupp med ungdomar som ska kunna bidra till att utveckla attraktiv biblioteksverksamhet för målgruppen, vilket är helt i enlighet med kommunens effektmål: *Kultur- och fritidsnämndens, inriktningsmål, inflytande och dialog punkt 4* ”Inflytande och dialog med barn och unga ska finnas vid utvecklingen av kommunens kultur och fritidsutbud.”

Verktyg för inflytande och dialog – ordlådor

För de lite yngre barnen finns ordlådor med djurtema som ska stimulera till lekfull ordlek. De innehåller föremål och böcker samt en handledning för pedagoger/bibliotekarier. Lådorna användes initialt tillsammans med nyanlända barn men har under 2017 mest använts i femårsgrupper som kommit till biblioteket. Gruppbesöken varar en timma då bibliotekarien arbetar med ett antal bokstäver tillsammans med barnen. Totalt har tio grupper kommit till Gustavsberg och nu är det femåringarna på Ingarös tur. Både barn och förskolepedagoger har upplevt besöken som inspirerande och roliga och de har sedan i sin tur skapat vidare utifrån idén med bokstavslek på förskolan. Ordlådor har tagits fram i dialog med en klass på Ekedalsskolan.

Nyanlända

En bibliotekarie har 50 % av sin tjänst avsatt för arbete med mångspråk och nyanlända. Som resultat har en *Ny i Sverige-hylla* på vuxenavdelningen med information om bibliotekets tjänster på flera språk samt böcker på lätt svenska och lexikon skapats. Där finns också information från olika organisationer och myndigheter och böcker om hur allt fungerar i Sverige. Motsvarande hylla finns även på områdesbiblioteken.

Under 2017 ska en *Ny i Sverige-hylla* byggas upp på barnavdelningen. Bibliotekarien arbetar kontinuerligt med hyllorna cirka 1 dag/vecka. Värmdö bibliotek har sökt och erhållit bidrag från Statens kulturråd.

Samverkan med gymnasiet G2 under 2016 har lett vidare till att tre spårkintroduktionsklasser kommer regelbundet till biblioteket i Gustavsberg en gång i veckan. Vid besöket möter de oftast en bibliotekarie som kan ge dem tips om böcker och svara på frågor. De lånar lättlästa ungdoms- och vuxenböcker. Värmdö bibliotek har sökt och erhållit medel från Statens kulturråd för att köpa in böcker på lättläst svenska och också böcker på andra aktuella språk.

Informationsträffar med visning av biblioteket erbjuds till SFI och G2. Syftet är att de ska få vetskap om bibliotek, få lånekort mm.

Biblioteket har anställt två biblioteksvårdar från början av 2017 genom stöd från kulturrådet. De är båda från Syrien och syftet är att de ska kunna vara en bro mellan biblioteket och nyanlända. Det handlar också om att ge dem en första kontakt med svenskt arbetsliv. De får lära sig enklare biblioteksarbete och ska också hjälpa andra nyanlända i biblioteket.

Bokstart

Bokstart är ett nationellt projekt som hittills startats i några pilotkommuner i Sverige. Projektet riktar sig till barnfamiljer som får ett hembesök av bibliotekarierna när deras bebis är 6 månader. På Värmdö kommer man att starta i Hemmesta och vända sig till familjer där en eller båda föräldrarna är födda utanför Sverige. Syftet med besöket är att ge alla barn samma möjlighet till språklig utveckling och lust till svenska språket och förstås också att berätta om biblioteket och presentera sig själva.

Barnvårdscentralen kommer att informera om att detta erbjuds när barnen är 3 månader och sedan bokas en passande tid in. Vid besöket har bibliotekarierna med sig informationsmaterial från Statens kulturråd om barns språkutveckling och inspiration till att sjunga, rimma, ramsa och läsa för sitt barn och en lokalt producerad broschyr om läsoplevelser. Familjen får också tre gåvoböcker att läsa tillsammans. Projektet är tänkt att starta hösten 2017 och till att börja med är det 10 – 15 familjer som kommer att få besök. Meningen är sedan att följa dessa familjer och att upprepa besöket när barnet är 12 och 18 månader. När barnet är fyra år bjuds familjen istället in till biblioteket.

Värmdö bibliotek planerar att söka pengar från Statens kulturråd för att senare kunna bygga ut verksamheten och vidareutveckla den.

Ö-bibliotek

För att bidra till tillgången på böcker och övrig media i skärgården finns bibliotek på

fem platser: Möja, Sandham, Svartsö, Runmarö och Nämdö. Biblioteken drivs i samverkan med lokala föreningar (Sandhamn, Nämdö) och Värmdö Skärgårdsskola (Möja, Runmarö, Svartsö.) Biblioteken i skärgården har inte samma servicenivå som områdesbiblioteken. Värmdö biblioteks åtagande för ö-biblioteken omfattar kontinuerligt nyförvärv av böcker.

Uppsökande verksamhet i nya former

Förskolebibliotek

I början av 2017 kontaktade förskolechefen på Ösbydalens förskola biblioteket med tanken att skapa ett förskolebibliotek. En bibliotekarie från folkbiblioteket kopplades till projektet. Som ett resultat har ett samarbete börjat byggas upp runt barns språkutveckling. Förskolebiblioteket invigdes den 31 maj och bibliotekarien har hjälpt till med bokinköp. I höst kommer bibliotekarien att vara på förskolan två gånger i veckan. En förmiddag för att träffa och jobba med barnen och en eftermiddag för att möta föräldrar.

Under våren 2017 har biblioteket gjort en undersökning och sammanställt en rapport som bl.a. redovisar tankar om vad som hänt sedan bokbussverksamheten upphörde, förskolornas behov och önskemål gällande biblioteksverksamhet och deras inställning till att starta förskolebibliotek. Sju förskolor som befinner sig långt ifrån Värmdös fyra bibliotek har kontaktats och besökts och de uttrycker på olika sätt att de saknar bokbussen. Ett par av förskolorna besöker biblioteket med barnen någon gång/termin medan andra aldrig gör det. Ett önskemål från dem är att biblioteket skulle öppna tidigare på förmiddagen. I *Uppdragsbeskrivning Värmdö bibliotek* beskrivs bibliotekets öppettider under rubriken Omfattning och där sägs att ”biblioteken ska vara öppna för besökare under tider som medborgarna främst önskar det.” Att få komma till biblioteket tidigt på förmiddagen skulle stämma bättre med förskolans verksamhet. Från och med hösten 2017 kommer utökade öppettider på förmiddagen att erbjudas förskolor.

På förskolorna finns en stor medvetenhet om högläsningens roll för små barns språkutveckling och flera har startat satsningar i en regi eller i samarbete med en närliggande skola för att på så sätt utveckla ett arbete runt språk och läsning. De saknar dock tillgång till nya böcker och en bibliotekaries djupare kompetens i fråga om barn- och ungdomslitteratur.

Tre förskolor är mycket positiva till att på den egna förskolan skapa ett bibliotek i samarbete med folkbiblioteket och tycker att idén låter fantastisk. Två av dem har stora lokaler och skulle ha möjlighet att avsätta ett rum till bibliotek.

Värmdö bibliotek kommer inom en snar framtid att gå vidare med frågan för att om möjligt starta ett pilotprojekt.

Minibibliotek

I Värmdö Sporthall (VärmdövalLEN) i Hemmesta planeras för ett minibibliotek som ska öppna till hösten 2017. Syftet är att göra biblioteket som institution mer synligt i samhället. Minibiblioteket ska ha ett utvalt bestånd som riktar sig till både barn och vuxna. Med minibiblioteket vill man nå idrottsföräldrar som skjutsar och väntar på sina

tränande barn. Minibiblioteket är inte bemannat. Det sköts av bibliotekarierna på Hemmesta bibliotek. Faller utvecklingsprojektet väl ut kan andra minibibliotek utvecklas, exempelvis i Ingarö föreningshus i Brunn.

Meröppet bibliotek

Under våren 2017 har Värmdö fått sitt första meröppna bibliotek. Det är Djurö bibliotek som nu är öppet kl. 7.00 – 21.00 alla dagar i veckan. Syftet är att biblioteket blir mer tillgängligt för besökare på morgnar, kvällar och helger. Besökarna får, efter att ha registrerats som meröppet-låntagare (åldersgräns 18 år), möjlighet att själva gå in med hjälp av sitt lånekort och pin-kod och sedan på egen ta del av de flesta av bibliotekets tjänster. Under ordinarie öppettid behåller biblioteket nuvarande bemanning. Meröppetsatsningen på Djurö ska utvärderas i december 2017 och kommer eventuellt att följas av en liknande satsning i Hemmesta.

Pop-up-bibliotek

Ett pop-up-bibliotek finns under en begränsad tid på en för bibliotek ovanlig plats. Det ska vara målgruppsanpassat och har som syfte att de som inte annars är biblioteksbesökare ska få syn på vilka tjänster och vilka medier biblioteket erbjuder. Ett pop-up-bibliotek kan innehålla ex. poesi, noveller, tidskrifter och barnböcker, alltså litteratur som man kan ta del av där och då och inte låna hem. Under 2016 har biblioteket poppat upp på Gustavsbergbadet, Djurö vårdcentral, i samband med Gustavsbergdagen, festivalen Vi på Värmdö och under e-medborgarveckan. Ett pop-up-bibliotek ger biblioteket som organisation möjlighet till nya kreativa samarbeten med andra lokala aktörer.

Pop-up-biblioteket medför förstås goodwill och uppmärksamhet genom t.ex. artiklar i lokalpressen. Tillgänglighet till bibliotekets tjänster för alla och vikten av att marknadsföra bibliotekets verksamhet är i fokus.

Bokdepositioner

I Gustavsbergs konsthall finns under våren 2017 en bokdeposition. Den knyter an till den pågående utställningen "Performing Craft" och innehåller böcker med fokus på konst, hantverk och pyssel riktade till barn. Böckerna är inköpta för projektpengar från Statens kulturråd.

Biblioteket har bokdepositioner på vårdcentralen och barnvårdscentralen. Depositionerna byts ut en gång/termin. Böckerna som används kommer från befintligt bestånd. Syftet med depositionen är att föräldrar och barn ska få en trevlig stund tillsammans medan de väntar.

Bokdepositioner finns också på boenden för nyanlända. Under våren 2017 ska biblioteket för andra gången besöka två aktuella boende med bilderböcker på barnens hemspråk. Syftet är att barnen ska kunna ha kvar sitt språk och sin kultur och att de samtidigt ska känna sig välkomna och trygga här i Sverige.

Det digitala biblioteket

Nyhetsbrev

Det digitala nyhetsbrevet är en del av bibliotekets värdeskapande kommunikation med medborgarna. Nyhetsbrevet har varje månad ett aktuellt tema som speglar bibliotekets uppdrag, ex. HBTQ i maj och till sommaren fokus på nyanlända ungdomar. 1632 personer är prenumeranter för närvarande.

Hemsida

Bibliotekets besökare har möjlighet att göra många av sina ärenden på egen hand hemifrån. På hemsidan kan de reservera och låna om böcker. De kan också ladda ner e-böcker, ta del av tips om arrangemang, läsning mm. Under 2017 kommer man att börja mäta i vilken utsträckning och hur sidan används, hur många som loggar in etc.

Sociala medier

Biblioteket hade under 2016 508 följare på Twitter, 660 följare på Instagram och gillades av 453 personer på Facebook. Biblioteket planerar för att börja lägga ut boktips på FB och Instagram.

Pod

Under våren 2017 har biblioteket startat en podd. Syftet är att finnas där folk är och att prata om böcker. Målgruppen är befintliga biblioteksanvändare, vana podd-lyssnare och de som lockas av det aktuella temat. Podden ska sändas 5 gånger/år. Den har mötts av ett mycket positivt gensvar.

Inflytande och dialog

Som ett effektmål finns enligt *Kultur- och fritidsnämndens, inriktningsmål, inflytande och dialog* punkt 3 ”Samverkan och dialog med medborgare och idéburna sektorn ska utvecklas.”

I linje med det har ansvariga för barnverksamheten på de fyra Värmdöbiblioteken under våren 2017 skickat ut en enkät till förskolorna i området. Man vill veta hur förskolorna ser på vad som erbjuds idag och vad man eventuellt önskar sig. Av de svar som inkommit framgår att man skulle vilja kunna boka en tid för sitt besök med förskolan för att få bra hjälp med boktips och eventuellt få en egen sagostund. Svaren ska sammanställas och utvärderas innan sommaren.

Brükarenkäten ”Tyck om biblioteket!” genomförs årligen under två veckor på våren. Den ger användarna möjlighet att ge sin åsikt om bibliotekets verksamhet. 2017 lämnade 217 personer in enkäten, ganska jämt fördelat med 107 digitala och 110 på papper. Här följer några korta iakttagelser:

- På frågan hur ofta man besöker biblioteket är det sedan 2014 allt färre som svarar en gång/vecka. Nu 2017 har det sjunkit till 23 % medan 43 % besöker biblioteket en gång/månad.
- De allra flesta är nöjda med bibliotekets öppettider. 86 % tycker att de är bra eller mycket bra.
- Hela 72 % tycker att de får mycket bra service och bemötande av bibliotekets personal. Personalens kunnsighet och kompetens uppskattas också, 72 % svarar mycket bra. Det här är siffror som ökat sedan förra årets enkät.
- Biblioteket som helhet uppfattas som mycket bra av 66 % av besökarna som svarat, även detta är en ökning från 2016.
- På frågan om anledningen till biblioteksbesöket, där besökarna uppmanas ange de tre vanligaste anledningarna, svarar 84 % att de har kommit för att låna eller lämna böcker.
- Endast 8 % kommer för att söka information, en siffra som sjunkit sedan 2016.
- I år ser fördelningen procentuellt mellan vilka åldersgrupper som lämnat in enkäten något annorlunda ut, fler äldre över 70 år och färre i gruppen upp till 15 år. I åldern 41 – 70 år väljer majoritet att svara på enkäten digitalt.
- Av de som svarar digitalt i alla åldersgrupper är det 63 % som tycker att bibliotekets hemsida är bra eller mycket bra.

En grundlig utvärdering av enkäten kommer att göras och med utgångspunkt från analysen lyfts sedan vissa frågor som biblioteket arbetar vidare med.

Utifrån brukarenkäten formulerade biblioteket under 2016 *Månadens fråga*. Man ville kommunicera mer med sina användare och göra dem delaktiga i exempelvis medieurlval.

Efter varje program som biblioteket arrangerar följer man upp med en utvärdering för att kunna förbättra och förnya kommande aktiviteter.

Styrdokument

Bibliotekslag (2013:801)

Biblioteksplan 2016 – 2018

Uppdragsbeskrivning Värmdö bibliotek, daterad 2016-02-19

Arbetsplan för Värmdö bibliotek 2017

Samarbetsavtal mellan Värmdö bibliotek och Värmdö grundskolor folkbibliotek och skola, 2015 – 2016